

SOSYAL, BEŐERİ VE
İDARİ BİLİMLER
ALANINDA YENİLİKÇİ
YAKLAŞIMLAR CİLT 2

İmtiyaz Sahibi / Publisher • Gece Kitaplığı
Genel Yayın Yönetmeni / Editor in Chief • Doç. Dr. Atilla ATİK
Proje Koordinatörü / Project Coordinator • B. Pelin TEMANA
Editör / Editors • Prof. Dr. Kürşat ÖZDAŞLI
Doç. Dr. Murat Cem DEMİR
Dr. Öğr. Üyesi Olcay TİRE
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Sena ARVAS
Dr. Uğur Köksal Odabaş
Kapak & İç Tasarım / Cover & Interior Design • Özge ERGENEL
Sosyal Medya / Social Media • Betül AKYAR

Birinci Basım / First Edition • © ARALIK 2018 / ANKARA / TURKEY
ISBN • 978-605-288-791-2

© copyright

Bu kitabın yayın hakkı Gece Kitaplığı'na aittir.
Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz, izin
almadan hiçbir yolla çoğaltılamaz.

The right to publish this book belongs to Gece Kitaplığı.
Citation can not be shown without the source, reproduced in any way without
permission.

Gece Kitaplığı / Gece Publishing

Adres / Address: Kızılay Mah. Fevzi Çakmak 1. Sokak
Ümit Apt. No: 22/A Çankaya / ANKARA / TURKEY
Telefon / Phone: +90 312 384 80 40

Gece Akademi / Gece Academy

Adres / Address: Meşrutiyet Mah. Atatürk Bulvarı Bulvarı Palas Çarşısı İş Merkezi
C Blok No: 141/127
Çankaya / ANKARA / TURKEY
Telefon / Phone: +90 555 888 24 26

web: www.gecekitapligi.com
e-mail: gecekitapligi@gmail.com
gecekademi@gmail.com

Baskı & Cilt / Printing & Volume
Sertifika / Certificate No: 26649

SOSYAL, BEŐERİ VE
İDARİ BİLİMLER
ALANINDA YENİLİKÇİ
YAKLAŞIMLAR CİLT 2

İÇİNDEKİLER

CHAPTER 37

DAHA ÖNCEKİ DÜZENLEMELERLE MUKAYESELİ OLARAK 5224 SAYILI
KANUNUN ÖNGÖRDÜĞÜ FİLM DENETİM SİSTEMİ ÜZERİNE BİR İNCELEME
Kemal Cem BAYKAL.....11

CHAPTER 38

2008 KÜRESEL KRİZİNİN ARDINDAN KORUMACILIK ÖNLEMLERİNDEKİ
DEĞİŞİM VE TİCARET SAVAŞLARI
Gülbahar ATASEVER31

CHAPTER 39

TÜRKİYE'DE EKONOMİK BÜYÜME-İŞSİZLİK ORANI İLİŞKİSİ: BİR
NEDENSELLİK ANALİZİ
YASİN ACAR43

CHAPTER 40

BORSA BİRLEŞMELERİVESİNERJİK ETKİLERİ ÜZERİNE BİR
İNCELEME:BİST ÖRNEĞİ
Hakan ÇELİKKOL, Seyfettin ÜNAL57

CHAPTER 41

X VE Y KUŞAĞININ TÜKETİCİ ETNOSENTRİZMİ EĞİLİMLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI: GÖRGÜL BİR ARAŞTIRMA
Dr. Zehra TÜRK73

CHAPTER 42

HAVA DURUMU KAYNAKLI DÜRTÜSELSATIN ALMADA HAVA DURUMU
DUYARLILIĞININ ROLÜ:KIRIKKALE İLİNDE BİR ARAŞTIRMA
Ertuğrul Karakaya95

CHAPTER 43

H.1256/M.1840-41 TARİHLİ MÜSLİM NÜFUS DEFTERLERİNE GÖRE
KARAHİSAR-I DEVELİ (YEŞİLHİSAR) KAZÂSİ: SOSYO-EKONOMİK VE
DEMOGRAFİK YAPISI
Kazım KARTAL Serpil SEVİM KARTAL111

CHAPTER 44

TÜRKİYE'DE FAALİYET TABANLI MALİYETLEME KONUSUNDA YAPILAN
LİSANSÜSTÜ TEZ ÇALIŞMALARININ ANALİZİ
Dr. Öğr. Üyesi Meryem Öztürk, Prof. Dr. Reşat Karcıoğlu131

CHAPTER 45

TÜRKİYE'DE YABANCI İSTİHDAMININ İŞGÜCÜ MALİYETLERİNE ETKİSİ:
SURİYELİ MÜLTECİLERİN İSTİHDAM VE İŞGÜCÜ MALİYETLERİ AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Öğr. Üyesi İsmail ELAGÖZ 145

CHAPTER 46

DÜNYANIN YOKSUL ve EŞİTSİZ HALİ

Doç. Dr. Mustafa HATİPLER 161

CHAPTER 47

BASIM VE YAYIN TEKNOLOJİLERİ PROGRAMI ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL
AĞLARI KULLANIM AMAÇLARININ İNCELENMESİ

Dr. Öğretim Üyesi Elif URAL, Dr. Öğretim Üyesi Lütfi ÖZDEMİR 173

CHAPTER 48

TÜKETİCİ ETİĞİ VE İNDİRİM MARKETİ MÜŞTERİLERİNİN ETİKSEL
DAVRANMA EĞİLİMLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Dr. Öğr. Üyesi Ayhan DURAK 187

CHAPTER 49

MARDİN'DE BİR SANAT ETKİNLİĞİ: 'ULUSLARARASI MARDİN BİENALİ'

Gonca UNCU Gülsüm ÇALIŞIR 201

CHAPTER 50

TURİZMDE DESTİNASYON MARKALAMASININ HUKUKİ AÇIDAN
KORUNMASI

Dr. Güntekin Şimşek 219

CHAPTER 51

İDEOLOJİNİN GÖLGESİNDE TÜRK VE FRANSIZ BASININDA TERÖR
HABERLERİ

FATMA ÇAKMAK 241

CHAPTER 52

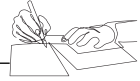
İNSAN KAYNAKLARI BİLİŞİM SİSTEMİ İLE DEVAMSIZLIK KAYNAKLI
ÜRETİM KAYBININ ÇALIŞANLARIN DEMOGRAFİK NİTELİKLERİYLE
İNCELENMESİ

Öğr.Gör.Dr. Berkant DULKADİR 275

CHAPTER 53

TELE ÇALIŞMA (EVDE ÇALIŞMA)

Yrd.Doç.Dr.İbrahim GÖRÜCÜ 285

MARDİN'DE BİR SANAT ETKİNLİĞİ: 'ULUSLARARASI MARDİN BİENALİ'¹

Gonca UNCU² Gülsüm ÇALIŞIR³

1. GİRİŞ

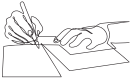
Bienaller, yüz yıllı aşkın süredir çağdaş sanatı dünyanın her kıtasına yaymakta ve kültür-sanat ortamını sürekli olarak beslemektedir. Küreselleşmenin sanata olan yansıması olarak gösterilebilecek olan bu çağdaş sanat ortamları, dünyanın her yerinde etkinlik sağlamış küresel sanat kavramını görünür ve bilinir kılmıştır. Bienaller, küresel olanı yerel ile buluştururken, yerel olana da küresel bir platformda bir sergileme imkanı sunmaktadır. Bienal sayesinde dünyanın en önemli sanatçıları ve eserlerini sadece o kentin veya ülkenin insanıyla değil uluslararası platformda binlerce katılımcıyla buluşturulmaktadır. Gerçekleştiği kent ile birlikte anılan bienaller ayrı bir cazibe merkezi haline gelirken, kente büyük bir turist kitlesi çekmektedir. Ülkemizin 1987'den buyana en önemli sanat etkinliği olan İstanbul Bienali, Türkiye'nin marka imajına büyük katkılar sağlamıştır. İstanbul Bienali'ne göre henüz emekleme döneminde olan ancak çok önemli bir potansiyele sahip olan Mardin Bienali de bu bienal zincirine dahil olmuştur. 2018'de dördüncüsü düzenlenecek olan Mardin Bienali, gerek denediği farklı küratör modelleriyle, gerekse kent merkezli bir şehir bienali modeli ortaya koymasından dolayı çağdaş sanat ortamında kendine yeni bir alan açmayı başarmıştır. Tarihsel ve kültürel olarak önemli bir mirasa sahip olan Mardin kenti Türkiye'nin doğusunda çağdaş sanatı yeşertmek misyonuyla yola çıkmış kısa sürede adından söz ettirmeyi başarmıştır.

Taşıdığı antik miras, mimari, mitolojik öyküler, sanat, müzik, edebiyat açısından zengin bir mirasa sahip olan kent, sahip olduğu bu özel konum sayesinde çağdaş sanatın ihtiyaç duyduğu özgün ortamı ona sağlamaktadır. Bu kendine has şehir dokusu gündelik şehir insanlarının da mizaçlarına yansımış ve kentin insanlarını kültürel olarak beslemiştir. Dolayısıyla Mardin kentinde bir bienalin gerçekleştirilmesi için gerekli olan toplumsal ve kültürel alt yapı oldukça güçlüdür. Mısır'dan Hindistan'a ve oradan da Mardin'e uzanan antik ve kültürel kodlar, kentidev bir açık hava müzesi haline getirmiştir. Medeniyetler mozaığı olan kent, farklılıklarını bir uyum içinde barındırmakta ve bu özelliğiyle yerli ve yabancı ziyaretçilerin ilgisini çekmektedir. Şüphesiz, bu sıra

1- Bu çalışma 20-22 Nisan 2018 tarihlerinde düzenlenen Uluslararası Mardin Kültür ve Medeniyet Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuş ve özet bildiriler kitabında özet olarak yayınlanmıştır.

2- Dr., Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi, Radyo Sinema Televizyon Bölümü, Görsel İletişim Anabilim Dalı, Arş Gör.

3- Doç. Dr., Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü Öğretim Üyesi

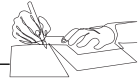

dışı ve büyüklü atmosferin çağdaş sanatla buluşturulması büyük bir etkileşim ortaya çıkaracaktır. Uluslararası Mardin Bienali, kentin bu ruhunu çağdaş sanatla buluşturmuş ve sanatı İstanbul dışına hatta çok uzağına taşımayı başarmıştır. Bienaller kenti dönüştürürken, kentler de bienallerin sunduğu çağdaş sanatı kendi kültür zenginliğiyle beslemektedir. Bu durum karşılıklı bir kazanım sağlamaktadır. Uluslararası Mardin Bienali, sanatın temel unsurları olan imge, biçim, insan ve mekan ilişkisini tek bir potada toplamayı ve yorumlamayı amaçlamaktadır. Döne Otyam'ın küratör direktörlüğünü yaptığı bienal, Mardin'i doğunun sanat merkezi haline getirmeyi amaçlamaktadır. Mayıs 2018'de dördüncüsü gerçekleşecek olan Uluslararası Mardin Bienali'nin önemini ve çağdaş sanat için taşıdığı özel konumu anlayabilmek için yapılan bu çalışma, çağdaş sanatı batıdan doğuya yayma misyonundan dolayı oldukça büyük bir öneme sahiptir. Bienallerin ülke ve kent markası için önemine dikkat çekmek, çağdaş sanat ortamının gelişimine farkındalık yaratmak ve akademik alanda da etkinliğini arttırmak amacıyla yapılan bu çalışma Mardin Bienali ile ilgili yapılan ilk akademik çalışma olması dolayısıyla da önem taşımaktadır. Bienalin küratör direktörü Döne Otyam ve 4. Mardin Bienali küratörlerinden Fırat Arapoğlu ile yapılan yüz yüze görüşmeler ile Mardin Bienali'nin doğası ve amacı gibi konular kapsamlı şekilde aydınlatılmaya çalışılmıştır.

2. BİENAL VE TARİHİ GELİŞİMİ

2.1. Bienal Kavramı

İlk olarak Venedik'te 1895 yılında kullanılan 'bienal' kelimesi plastik sanatlar dalı için bir sanat sergi alanı olarak kullanılmış, daha sonraları 'bienal' çağdaş sanatla ilişkilendirilerek 'uluslararası bir sanat etkinliği' tanımlanması yapılmıştır (Bek, 2000: 48). Bienaller iki yıllık süreçlerde gerçekleşen dev ölçekte sanat organizasyonlarıdır. Sözlük anlamına göre bienal, her iki senede bir gerçekleştirilen küratöryal bir çağdaş sanat etkinliğidir (Oxford Sözlük, 2018). Modern sanat bienallerinin kültürel ve jeopolitik ambiyanları vardır. Hem ulusal hem de uluslararası alanda önemli olan bienal kavramı, çağdaş sanatı, yerel kültürel unsurlarla yaratıcı ve yenilikçi biçimde yorumlayarak uluslararası bir etkileşime sevk etmektedir. Sanatçı dahil olduğu bienalin temasına ve ruhuna uygun olarak, ait olduğu yerel unsurları da göz önünde bulundurmaktadır (Hanru, 2015:57). 'Aura' bir sanat eseri için vazgeçilmez bir olgudur. Çünkü mekan sanat eserinin biricikliğini ön plana çıkarmaktadır. Sanat yapıtı bu sayede değer kazanmaktadır. Bu bakış açısında göre, bir eser aynı anda birden çok yerde var olamaz, tek bir zamanda ve tek bir yerde olması gerekmektedir. Dolayısıyla sanat yapıtı ile mekân arasında önemli bir ilişki doğmaktadır. Sanatın en önemli gösterim alanları arasında galeriler, sergi alanları ve küreselleşmenin sanata yansıyan boyutuyla beraber sanatın sergi alanına giren bienaller yer almaktadır. Bienal, sanat yapıtını bulunduğu coğrafyadan, sergilendiği müze veya galerinin dışına çıkartıp dünyanın başka bir ucuna taşıyabilecek sanat etkinlikleridir. Yani esere yeni auralar sunma gücüne sahiptirler. Eser artık üretildiği yerden kıtalararası uzaklıkta bambaşka bir atmosferde nefes alabilmekte ve seyredilebilmektedir. Küreselleşmenin etkisiyle, çağdaş sanatın yeni sergi alanları olarak, lokal sanat ortamları

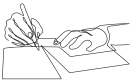

uluslararası boyutta bienallere, sanayi alanında ise Expo'lara dönüşmüştür (Mercan, 2016: 293-294).

Bienaller ait olduğu şehirlere büyük bir itibar sağlamakta, taşıdıkları marka değeri ile gerçekleştirildiği ülkelere hem ekonomik hem de kültür sanat alanında büyük bir prestij ve saygınlık kazandırmaktadırlar (Yardımcı, 2005). Bienelin sorumluluğuna verildiği kişiye 'küratör' denilmektedir. Fransızcada küratör kelimesi 'sergi amiri' anlamına gelmektedir. Küratör, sorgulayan, çağın getirilerini ve sorunlarını sanatla ilişkilendiren, sanatın içindeki hayat olgusunu ve hayatın içindeki sanat olgusunu görünür kılmak için çabalayan kişi olarak nitelendirilmektedir (Antmen 2002: 102). Bienalin gerçekleşmesi için en önemli kişi olan küratör, çağdaş sanatı toplumla buluşturmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda en ilgi uyandırıcı sanatçı ve eserleri seçerek, bu eserlere uygun ençarpıcı sergi mekanları belirleyecektir. Kısacası küratör, bienalin tüm yükünü taşıyan, organizasyondan sorumlu olan birinci kişidir (Yüksel, 2005). Bienallerin konuları, küratörün belirleyeceği, dönemin konjonktürüne uygun bir tema çerçevesinde her iki yılda bir değiştirilmektedir. Sanatçılar belirlenmiş bu tema bağlamında, plastik sanatlardan, performans sanatlarına kadar özgün eserler üretmektedir (Pedrosa, 2011). Dünya'nın en ünlü bienalleri, taşıdıkları misyon ve zenginlikle, günümüz çağdaş sanatını geliştirmekte ve ileriye taşımaktadır. Bu bağlamda bienalin amacı gerçekleştiği kentte devrim niteliğinde bir değişim ve farkındalık yaratmaktır. Bienal temaları, içinde gerçekleştiği kültürün düşünsel dinamiklerinden, toplumsal meselelerinden, sosyolojik yapısından, ideolojik ve siyasi konumundan etkilenmektedir (Bienal Foundation, 2018). Küratör iki yıllık bu süreçte bienalin kavramsal çerçevesini ortaya koymakta ve bir paradigma çizmektedir. Bu süreç küratör için yoğun bir çalışma ve hazırlık sürecidir. Küratör, belirlediği konu ile ilgili dünyanın çok farklı yerlerinde, çağdaş sanata yön veren ve öne çıkan sanatçıları ve eserleri seçmekte ve eserlerin ruhuna uygun mekanlara karar vermektedir (Pollak, 2001: 113).

2.2. Bilinen İlk ve en Büyük Bienal: Venedik Bienali

Bir asırdan fazla bir süredir çağdaş sanatın sergileme alanı olarak ortaya çıkan bienaller 123 yıllık bir geçmişe sahiptir. Bilinen ilk bienal 1895'te gerçekleşen Venedik Bienali'dir. İlk bienalden bu yana bienallerin sayısız artış göstererek, dünyanın bir çok kıtasında gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Kent ve bienal birbiriyle çok yakın ilişki içinde olan iki olgudur ve birbirleriyle etkileşim halindedir. Bienal, var olduğu kenti kültürel ve sanatsal olarak dönüştürmeyi ve sanat ortamını canlandırmayı hedeflemektedir. Bienallerin tarihsel süreçlerine baktığımızda karşımıza, günümüzün hala en önemli bienali olarak kabul edilen Venedik Bienali çıkmaktadır. 1893 yılında ulusal bir sanat galerisi açma fikriyle, şehrin belediye başkanı Riccardo Selvatico tarafından başlatılmıştır. Galeri komitesi, 1894'te bir sergi açılışla galeriyi duyurma kararı alarak, bienalin organizasyonunu Palazzo dell' Esposizione, Mimar Enrico Trivisanato ve sanatçı Marius De Maria'ya vermiştir. 1895 yılında I. Venedik Bienali, kraliyet ailesinin de katılımıyla açılmıştır. Döneminin şartlarına göre 224 binin gibi büyük bir katılımcı sayısı ile gerçekleşen bienalin bu rekor sa-

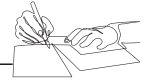
yıya ulaşması, şüphesiz şehrin uluslararası kültürel zemini ve katılımcıların çeşitliliğinden ileri gelmiştir (La Biennale di Venezia, 2018).

2.3. Whitney, Sydney, Havana, Lyon Bienalleri & Documenta

1930 yılına gelindiğinde Avrupa'daki Amerikan sanatçılarını güçlendirmek amacıyla Whitney Amerikan Sanat Müzesi kurulmuş, zaman içinde bu müze fikri çeşitli sergileri kapsayan bir bienale dönüştürülmüştür. Whitney Bienal modelinin ayırıcı en önemli özelliği, sanat müzesi konseptinde tüm eserlerin sergilenip yine aynı müze bünyesinde arşivlenmesidir. Ancak bir çok kent bienali, Venedik Bienali gibi, şehrin bienal alanına dönüştürülmesi modelini örnek almıştır (Bienal Foundation, 2018). Avrupa sınırları dışında gerçekleştirilen en kapsamlı bienal 1951 yılında Brezilya'da birincisi düzenlenen San Pauo Bienali'dir. Bu bienal Brezilya'da çağdaş ve modern bir toplumsal dönüşümü amaçlamak için düzenlenmiştir. Uluslararası bu bienale, 25 ülkeden, 729 sanatçı ve 1854 eser katılmıştır (Bienal de San Paulo, 2018). 1955 yılında ise bienal olarak adlandırılmayan ancak bienal sınıfında değerlendirilen, dünyanın en önemli çağdaş sanat etkinliklerinden biri olan Documenta gerçekleştirilmiştir. Dünyanın en önemli sergisi olarak bilinen Documenta'nın kelime anlamı 'yüz günlük müze' demektir. Documenta'yı diğer bienallerden ayıran özelliği ise iki yılda bir değil beş yılda bir gerçekleştirilmesidir. Bu etkinlik Nazi Almanyası'nın olumsuz havasını dağıtmak ve modernizmi canlandırmak amacıyla başlamıştır. Her Documenta sergisine milyona yakın izleyici katılmaktadır ve sergilenen eserlerin satılmama kuralı vardır. Documenta, günümüzde hala en geniş sergi alanı sunan, en prestijli modern sanat sergisidir (Documenta Archive, 2018). 1973 yılında Asya Pasifik bölgesinde gerçekleştirilen Sydney Bienali de dünyanın en prestijli bienallerinden biridir. 1979 yılında Avustralya yerlilerinin geleneksel sanat eserlerini bienal kapsamında sergilenmesiyle dikkat çekmiştir. Bu bienali öne çıkaran en önemli özellik 2008 yılından buyana bienal sergi alanlarını, dijital ortama taşımalarıdır. Dünyanın her yerinden erişime sahip olan ilk online bienal olma özelliği taşımaktadır (Sydney Bienal, 2018). 1984 yılında Küba'da 'Batılı Olmayan' (No Western Art) yaklaşımıyla başlatılan Havana Bienali, devlet himayesinde gerçekleştirilmektedir ve Küba'nın içe kapalı imajını yumuşatmayı amaçlamaktadır. Bienale, batı dışında kalan başta Latin sanatçılar olmak üzere, Asya, Afrika ve Orta Doğu sanatçıları davet edilmektedir (Bienal Havana, 2018). Aynı yıllarda Fransa'da devlet himayesinde Lyon Bienali gerçekleştirilmiş ve sanatın Paris dışındaki diğer Fransız şehirlerinde de yaygınlaştırılması amaçlamıştır (Biennial Foundation, 2018).

2.4. İstanbul Bienali

1987 yılına gelindiğinde, Türkiye'nin ilk bienali olan I. İstanbul Bienali, Beral Madra küratörlüğünde gerçekleştirilmiştir. İstanbul Bienali etki alanı ve içeriği açısından dünyanın en önemli 15 bienali arasında anılmaktadır. İstanbul Bienali, kentin markalaşması ve ikonik bir sanat merkezi haline gelmesi açısından ülkemizin en değerli sanat etkinliği olarak görülmektedir (Yardımcı, 2005). 2007'den itibaren İstanbul Kültür Sanat Vakfı tarafından gerçekleştirilen İstanbul Bienali, sanatı bilincini yaymayı gençlere sanatı

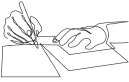
sevdirmeyi, ülkenin sanat ortamını canlandırmayı ve İstanbul'u bir kültür ve sanat başkenti yapmayı amaçlamaktadır (Koç Holding, 2016). Venedik, Sao Paulo, Sydney bienalleri gibi dünyanın en büyük ve itibarlı bienalleri arasında yer alan İstanbul Bienali, yurtiçi ve yurtdışındaki sanat insanlarını birleştirerek bir kültür ve sanat ağı oluşturmuştur. İstanbul Bienali, sanatta ulusal bir temsilden çok, sanatçıların eserleriyle, birbirleri ve izleyici ile etkileşimini sağlayan bir bienal modeli anlayışına sahiptir (İKSV, 2016). 1990'lara gelindiğinde Avrupa'da yeni ve farklı bir bienal yaklaşımı gerçekleşmiştir. Manifesta isimli bu çağdaş sana etkinliğini diğerlerinden ayıran özellik tek bir kente ait olmamasıdır. Her iki sene de bir farklı Avrupa şehirleri seçilmektedir. Bu yaklaşımın amacı sanatın etkinlik alanını tek bir merkezden çıkarıp farklı kentlere yaymayı sağlamaktır (Manifesta, 2018). 2000'lerle beraber bienallerin hareket alanı oldukça geniş bir bölgeye yayılmıştır. 2001'de Japonya'da düzenlenen Yokohama Trianeli ve 2003'te Çin'de düzenlenen Pekin Bienali Asya kıtasının en güçlü çağdaş sanat etkinlikleri arasında görülmektedir. Takip eden yıllarda üç iddialı bienal: Moscova, Atina ve Singapur Bienalleri bu zincire katılmıştır. Çağdaş ve modern sanatı kısa sürede dünyanın her yerine yayarak, sanatı ve sanatçıyı büyük kitlelerle buluşturan bu uluslararası etkinlikler, kavramsal sanatı canlandırdığı kadar gerçekleştirdiği kenti de bir cazibe merkezi haline getirmektedir. Bienaller aynı zamanda kentler için entelektüel anlamda büyük bir itibar ve imaj çalışmasıdır (Stallabrass, 2013).

2.4. Mardin Bienali

Henüz 10 yıllık kısa bir geçmişe sahip olan Mardin Bienali, sanatı Mardin'in eşsiz mimari dokusuyla birleştirerek, dünya çağdaş sanat haritasında kalıcı bir yer edinme yolunda ilerlemektedir. Bu bienal, sanat aracılığıyla kentin coğrafyasını, yerli ve yabancı sanatçılarla, akademisyenlerle, öğrencilerle ve farklı kültürlerden gelen insanlarla hareketlendirmeyi ve yani etkileşim ortamları yaratmayı amaçlamaktadır. Bu sayede çağdaş sanatı merkezden çıkartarak, ona yeni ufuklar açacak ve Mardin'i bir kültür-sanat merkezi haline getirecektir.

2.4.1. Mardin Bienali Mardin Bienali, 'Abbara Kadabra'

1. Mardin Bienali Mardin Bienali, 'Abbara Kadabra' 2010 yılında Döne Otayam küratörlüğünde gerçekleştirilmiştir. İsmi Mardin'e ait sihirli bir çağrışımından almaktadır. Abbara kentte ev ve sokakları birbirine bağlayan mimari kemerlere verilen isimdir. Kamusal ve özel alanların sınırlarının yok olduğu bu çağda abbaralar bu ayrımı sağlayan, yaşayan mimari dokulardır. Abbaraların altları kamusal alan olarak sokak, pazar yeri gibi alanlara dönüşürken, üst tarafları özel kamusal alan olarak yaşamaya devam etmiştir. Abbara Kadabra temasıyla başlayan birincibiennial, kentin mucizevi ve sihirli tarafının, eskinin ve yeninin günümüzde tıpkı abbaralar gibi nasıl birleştirildiğini yorumlamıştır.

2.4.2. Mardin Bienali, 'İkinci Bakış'

2. Mardin Bienali, 'İkinci Bakış' 2012 yılında, dünyaca ünlü küratör Paolo Colombo'nun küratörlüğünde gerçekleştirilmiştir. Seçilen tema, gözden kaçan detayları görmek için ikinci kez dönüp bakmayı önermektedir. Mardin'in eşsiz güzellikteki mimari konakları, evleri, kilise ve medreseleri, zanaatçı dükkanları, hamamları, surları, abbaraları ve sokakları insanda ikinci kez dönüp bakma hissi uyandırmaktadır. Mardin'i sıra dışı yeteneklere sahip bir güvercine benzeten Colombo, güvercinin uçarken havada takla atabilme yeteneğini, sanatçının kendi çalışmalarında ve estetik arayışlarında gerçekleştirdiği çabaya, sıçramalara ve özgürce uçabilme yeteneğine benzetmiştir.

2.4.3. Mardin Bienali, 'Mitolojiler'

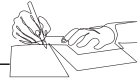
3. Mardin Bienali, 'Mitolojiler' 2015 yılında, Döne Otyam direktörlüğünde gerçekleştirilmiştir. Böylelikle, bu bienalde küratörsüz bir model denenmiştir. Bu modelle amaçlanmak istenen, yabancı bir küratörün hiç tanımadığı bir coğrafyada hükmettiği egemen bir küratör modelini sorgulamak ve bu model karşısında bir alternatif model önerisi sunmaktır. Mitoloji konusunun seçilmesinin nedeni ise, Mardin'in asırlarca beslendiği kültürel sembolleri, efsanevi mitleri ve bunların yansımalarını öne çıkartmaktır. Nitekim Mardin'de hayatın yaşandığı bir çok mekanda hala duvarlarda bu mitolojik kalıntılar görülebilmektedir. Bu mekanlar tılsımlar, muskalar, ikonlar, ziynetler, giysiler, kitaplar, resimler, fotoğraflar, kap-kacak gibi eşyalarla hala yaşamakta ve kendi başına mitolojik bir hafıza oluşturmaktadır. Bu objelerin birbiriyle olan sessiz ilişkileri, dile gelmeyen yeni mitler yazmakta ve şehrin mekanlarını mitoloji müzelerine çevirmektedir.

2.4.4. Mardin Bienali, 'Sözden Öte'

4. Mardin Bienali, 'Sözden Öte' 2018, Mayıs ayında, Derya Yücel, Nazlı Gürlek ve Fırat Arapoğlu küratörlüğünde gerçekleştirilmiştir. Sözden Öte: Bakış, beden ve sınırlar olgularından hareketle yaratılan bir temadır. 'Sonsuz bakış', 'beden dili' ve 'sınırlar ve eşikler' adıyla oluşturulan alt temalar, sözün ötesinde yeni bir anlam üretmeyi amaçlamaktadır. Sözlerin ötesinde gerçekleşen bu yeni ifade dili sanatı meydana getiren üç unsuru vurgulamaktadır. Bu unsurlar: Görselin gücü, bedensel dışavurum ve mekânsal uyum şeklindedir (Mardin Bienali, 2018).

3. YÖNTEM

Bu çalışmaya konu olan Mardin Bienali, Mardin'in ve hatta GAP bölgesinin en önemli çağdaş sanat etkinliğidir. Bienal, şehri sanat ile, sanatı da şehir ile buluşturarak ikili bir etkileşim ortaya çıkartmıştır. Bu çalışmanın amacı bienalin yarattığı bu etkileşimin şehre nasıl yansıdığı ve şehirden nasıl etkilendiğini anlamaktır. Bu sayede, çağdaş sanat ile buluşan bir şehrin nasıl bir dönüşüm yaşadığı da daha yakından anlaşılmaktadır. Bu araştırma, nitel araştırma türlerinden 'keşfedici model' ile desenlenmiştir. Bu model, daha önce üzerinde çok çalışılmamış kavramları keşfetmeyi ve gelecek araştırmalara ışık tutmayı amaçlamaktadır (Kurtuluş, 2010:19-20). Bu çalışmadaki nitel veriler, nitel

araştırmanın en etkili veri toplama yöntemlerinden biri olan derinlemesine-görüşme türlerinden biri olan 'yarı yapılandırılmış görüşme' yoluyla elde edilmiştir. Görüşme, nitel araştırmalarda en sık kullanılan veri toplama aracıdır. Stewart ve Cash (1985) görüşmeyi, 'önceden belirlenmiş ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı bir etkileşim süreci' olarak tanımlamaktadır (Akt. Şimşek ve Yıldırım, 2011). Bu yöntemin seçilmesindeki neden, görüşmenin akışına göre araştırmacının katılımcıya daha esnek bir şekilde ek sorular sorabilmesidir (Ekiz, 2003). Bu yöntem ile daha derinlemesine bilgilere ulaşmak çok daha kolaydır. Bunun yanı sıra araştırmacı, kendine göre bir soru listesi hazırladığı için, sistematik olarak daha rahat hareket edebilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2004: 107). Çalışmanın örneklem grubu amaca uygun olabilecek en etkili kişi veya kişilere ulaşma prensibiyle belirlenmiştir. Bu bağlamda, 4. Mardin Bienali küratör başkanı Döne Otyam ve küratör Fırat Arapoğlu ile kapsamlı bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Bundan dolayı, bu çalışmada amaca yönelik örneklem türü kullanılmıştır (Neuman, 2012:320). Bu sayede amaçlanan şey, bienal hakkında birinci ağızdan tüm boyutlarıyla en kapsamlı ve güncel bilgiye ulaşmaktır. Yapılan görüşmelerle bienalin doğası, kapsamı, amacı, etki alanını anlamaya yöneliktir. Veriler betimsel analiz yöntemini de içine alan sistematik analiz tekniğiyle yorumlanmıştır. Bu analiz bulguların neden-sonuç ilişkilerini betimsel bir dille anlatan bir analiz şeklidir. Katılımcıların kendi ifadeleri, alıntılama yapılmıştır. Bu alıntılar, katılımcıların kendi cümlelerinin doğrudan aktarımı şeklinde olduğu gibi, belirlenmiş olan temaların içerisinde temsili ifadelerle betimlenmiş olarak da kullanılmıştır (Kümbetoğlu, 2008:154). Bu sayede yapılan görüşme ve analizler sonucu Mardin Bienal'inin kent markasına ve toplumsal bir dönüşüme olan katkısı gibi bir çok önemli sonuç da ortaya konulmuştur.

4. BULGULAR VE YORUM

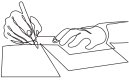
Çalışma sırasında gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen bilgilerin daha iyi anlaşılabilmesi adına, bulgular belirli temalar halinde alt başlıklara ayrılmış ve aşağıdaki şekliyle sunulmuştur.

4.1. Demografik Bilgiler

Çalışmaya dâhil edilen katılımcılar Mardin Bienali'nin başlangıcından beri projenin yaratıcısı olan küratör Döne Otyam ve 4. Mardin Bienali'nin küratörlerinden biri olan Fırat Arapoğlu'dur.

Tablo 1: Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler

İsim-Soyisim	Meslek	Yaşadığı Yer	Bienaldeki Görevi
Döne Otyam	Küratör	Ankara	MB, Küratör Başkanı
Fırat Arapoğlu	Akademisyen	İstanbul	MB, Küratörü

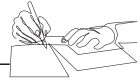
4.2. Mardin’de Bir Bienal Fikrinin Çıkışı

Mardin Bienal’inin doğuş hikayesi bölgenin tanıtımı için uğraş veren, tanınmış sanat insanı Döne Oytam tarafından şekillendirilmiştir. Bir sergi ile başlayan bu serüven, bölgede büyük çapta bir çağdaş sanat etkinliğinin olabileceğine inanan bir kaç cesur insan tarafından hayata geçirilmiştir. Mardin Bienal’inin fikir babası olan Otyam, 10 yıllık bienal geçmişini hatırladığında: ‘Diyorum ki nasıl gitmişiz oralara cahil cesareti, hiç bilmediğiniz bir yerde bienal yapıyorsunuz.’ sözleriyle, o dönemde cesaret ettiği şeyin zorluğuna dikkat çekmiştir. Otyam, bienalin doğuşunu şu şekilde anlatmıştır: ‘Bir süre GAP İdaresi’nde çalıştım Ankara’da, orada çalışırken de uzun zaman sanatçıları topladım, GAP turu yaptırıldı, İstanbul’da sergi açtık. O bölgeyi tanıtmak için biraz farklı dinamikler olması gerektiğini düşünmüştüm. Çok güzel bir sergi açmıştık ve biliyorlardı işimin sanat organizatörlüğü olduğunu. Daha sonra ayrılınca Dolmabahçe’de ‘Sudaki Suret’ diye bir sergi açtık biraz da GAP bölgesinin tanıtımı olsun diye ve bir Fikret Otyam sergisiyle çıktı yani bir Fikret Otyam sergisi açar mısın Mardin’de diye geldiler. Yani bunun bir aylık bir faydası olmayacağını anlattım. Prof. Ferhat Özgür hoca ile birlikte bölgeye gittik ve yetkililere güncel sanatın ne kadar önemli olduğunu anlattık, nitekim çok da doğru çıktı. Hala GAP idaresi başkanıdır Sadrettin Karahocagil çok da öngörülüymüş, ve biz bir anda bu sergiyi bienale çevirdik.’

Daha sonra bienal ekiplerine sanat eleştirmeni Ayşegül Sönmez gibi pek çok değerli insanın da kayıldığını belirterek, 1. 2. 3. 4. Bienaller’de git gide büyüyen bir aileye dönüştüklerini belirtmiştir. Özellikle bienali hayata geçirmekte bölgedeki en büyük proje ortaklarının Mardin Sinema Derneği olduğunu ifade eden Otyam: ‘Yerel arkadaşlarla çalışmazsanız başarılı olmanız mümkün değil. Mükemmel bir ekip var orada, tesadüfen tanıştık. Zaten çok profesyoneller ve Mardin Film Festivallerini yapıyorlardı. Açıkçası onlarla beraber bu hale getirebildik bu bienali. Yoksa İstanbul’dan kalkıp, oraya gidip, uzaktan bu çapta bir bienal yapmak çok zor olurdu.’ Diyerek yerel unsurların işin içinde olmasını bienalin gerçekleştirilmesinde en büyük destek olarak görmüştür. Mardin Bienal’i’nin kurumsallık kazanması ve oturmuş bir bienale dönüşmesiyle beraber, bienali yavaş yavaş bu ekibin idaresine bırakmak istediğini söyleyen Otyam, ‘Şimdi onlar daha çok işin içine girdiler ben de yavaş yavaş onlara devretmeyi istiyorum tamamen.’ Diyerek bienalin kendi ayakları üzerinde durmasını arzuladığına dikkat çekmiştir. Mardin Bienali, çok sınırlı imkanlar, gönüllü çabalar ve kişisel özveriler sayesinde vücut bulan ve kurucusunun da vurguladığı amatör bir ruhla şekillenmiş bir bienal olarak hayata geçmiştir. Bölge’de var olan tek ve en kapsamlı çağdaş sanat etkinliği olması sebebiyle de oldukça önemli bir bienal olarak anılmaktadır.

4.3. Bienalin Doğası ve Amacı ve Kentle Olan Etkileşimi

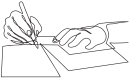
Mardin’in şehir dokusu olarak doğal bir sergileme alanı olması, bienalin ihtiyaç duyduğu mekan sanat uyumunu kendiliğinden sağlamaktadır. Otyam, bu konuda şunları belirtmiştir: ‘Mardin bana kalırsa zaten kendi başına bir açık hava müzesi. Dolayısıyla doğasında var bu ruh, ve çok doğallıkla yürüyen bir bienal oldu bu. Gerçekten turistik olarak çok ziyaret edilen kamuya açılan

mekanları bienalin sergi mekanlarına çevirdik. Dolayısıyla Mardin kendi kendine bir enstalasyon, kendi kendine doğal bir sanat alanı. Onun için çok uygun böylesi bir bienale ev sahipliği yapmak için.' Bienalin amacının bölgedeki sanat ortamını canlandırmak ve bir marka değeri yaratmak olduğuna dikkat çeken Otyam, bu sayede kültür turizminin giderek artacağına ve bölgeye gelen yerli ve yabancı turistlerin, bienal için şehri ziyaret edeceğini düşünmüş ve bu konuda şunları dile getirmiştir: 'Bienalin amacı o bölge ile sanatı birleştirmek ve pozitif bir değer yaratmak. Şehir zaten kocaman bir tarihi mirasa sahip. O miras ile sanatı ve sanatçıları buluşturmak bienalin asıl amacı.'

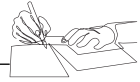
Bienaller küresel çapta büyük etkinlikler olarak bilinmektedir ve kültür sanat turizminin en önemli aktörleri arasında sayılan dev sanat organizasyonlarıdır. Bu durum şehrin kapılarını sanata açarken, sanatın da şehri şekillendirmesine ve markalaştırmasına olanak sağlamaktadır. Mardin Bienali'nde sergilenecek eserler adeta kentin mekânsal dokusuyla bütünleşmektedir. Mekan eseri, eser de mekanı tamamlamaktadır. Bu bağlamda Mardin, bir çağdaş sanat bienalini kaldıracak büyük bir potansiyele sahiptir. Otyam, bu etkileşim hakkında şunları belirtmektedir: 'Mardin kent olarak 2 yıllık bu bienalleri bekler oldu. Çünkü ciddi şekilde şehre bir turist girişi oluyor. Bu, kenti canlandıran bir şey. En başta benim Bienalle beraber kültür turizmini de başlatırım diye bir hayalim vardı bu projeyi ilk yaparken ve şuanda görüyorum ki başarıyoruz. Hem şehir bienali etkiliyor hem de bienal şehirden etkileniyor. Karşılıklı bir etkileşim var ve bu bienali güçlendirirken şehri de markalaştırıyor. Şehirde kalıcı sanat ortamlarının da yaratılması gerekmektedir. Şehirde şuan için bir sanat galerisi veya sanat müzesi olmasa da, olması yönünde bir temenni mevcuttur. Kentte küçük küçük sanat alanları sanat inisiyatifleri mevcuttur şuan için ve artarak devam etmektedir.' Bienal'in organizasyon çalışmalarında yerel unsurlarla çalışmanın önemine ve hayalinin gerçeğe dönüştüğüne dikkat çeken Otyam şunları dile getirmiştir: 'Mayıs ayı Mardin'in en yüksek sezonudur. 3. bienalde deneyimlediğim şeye göre bu ayda muazzam gezildi civar şehirlerden Urfa'dan, Elazığ'dan Diyarbakır'dan çok gelen oldu. Artuklu Üniversitesi'nin kurulması ve Güzel Sanatlar Fakültesi'nin olması çok etkili oldu, öğrenciler bizle birlikte çalıştılar, çok yardımcı oldular. 1.de öyle bir imkanımız yoktu. Zaten Mardin'e gelen yerli yabancı her turist in gezdiği yerlerdi Kasımiye Medresesi, Zinciriye Medresesi ve bir anda bienalle beraber sanatı ziyaretçilerinin ayaklarına götürdük. Belki bienale bilinçli olarak gelmediler ama gezdikleri yerde sanatı buldular. Ancak bu 3. bienale bilinçli olarak Mardin'e bienal için geldiler ve bienali gezdiler. Artık, sırf bienal için turlar düzenleniyor şehre.'

Mardin'e çok büyük bir pozitif değer katan bienal şehirde kültür turizmine ivme kazandırmıştır. 4. bienale gelindiğinde artık bölgeye bienal gezileri yapılmaktadır. Kent esnafı da bienali sahiplenmektedir. Mardin'in taşıdığı mistik, mitolojik ve tarihi hafıza ile, bienalin ruhunun oldukça örtüştüğüne dikkat çeken Otyam, sergi yerleştirmeleri sırasında ilginç tesadüfler yaşadıklarını ifade etmiştir. Bienalin büyümlü bir atmosferde gerçekleşen mekan-eser ilişkisi de hayli ilginçtir. Mekanlar taşıdıkları tarihi anılarla, ilgili eserleri adeta kendine çekmektedir. Mardin'in yaşayan bir ruha sahip olduğuna inanan

Otyam, bu ilginç rastlantıları büyüleyici bulurken, yaşadığı bir kaç anıyı şöyle anlatmıştır: 'Bu esnada çok da değişik şeyler yaşadık mesela öğle bir eser yerleştiriyoruz ki tuhaf bir şekilde o mekan o eseri çekiyor. Bunun gibi bir kaç örnek yaşadım: Örneğin Yaygara'nın bir 'Yumurta' eseri vardı büyük Şahmeran yumurtası, korunsun diye Keldane kilisesinin bahçesindeki alana koyduk ki hani önünde demir var uzaktan bakılsın diye ve öğrendik ki sonra o kilise yumurta akıyla yapılmış mesela. Bir diğer olay Alman Karargahı'nda oldu, ana mekanlarımızdan biridir. Orada referans vererek bir fotoğraf enstalasyonu yaptık, yani herkes o eski fotoğraflara baksın 'Aa benim de ananem dedem böyleydi' diye işte öğretmenler, gelinler inanılmaz fotoğraflar vardı. 1940'lı 50'li yıllarda o kadar öncü bir yermiş ki Mardin, genç hanımların giysilerine baktığınızda zannedersiniz ki Avrupa da bir moda şehri. O mekanda iki tane ayrı oda vardı, biri daha sarımsı dökülmüş ve biri daha pembemsiydi. Biz sol taraftaki pembe olana yerleştirdik kurgulayarak, o mekanı bize sağlayan sahibi geldi 'Aa annem var burada benim' dedi ve meğerse annesinin yatak odasıymış orası. Böyle tuhaf kendini çeken şeyler de oluyor.'Mardin'in sahip olduğu mimari dokuyu da bienalin bir parçası haline getiren küratörler, geçmiş bienallerde tarihi dükkanların bazılarını hiç bir eser yerleştirmesi yapmadan bir sergi alanı olarak açıldığına vurgu yapılmıştır: 'Zaten esnaf dükkanları başlı başına doğal bir enstalasyon bienal için. Hatta 3. Bienalde sadece bazı dükkanların kendilerini koyduk esersiz olarak, çünkü zaten mekanın doğasında kendiliğinden var sanat. Belki Mezopotamya'nın o mistik havası yansıyor.'

Fırat Arapoğlu, Mardin bienalinin doğasında 'yeni bir dil üretme ve yabancılaşma yaratma' motivasyonunun yattığını söylemiştir. Sanatın, bir kentin kendi tevazuuyla, o kentte sanatın bir diyalog oluşturması bir gündem oluşturması, yeni düşünce kapıları açması ve yerel dinamikleri de bir araya katacak yeni bir bilgi türü üretmesi, yeni bir dil üretmesi ve bir yabancılaşma yaratmasını Mardin Bienali'nin doğasını oluşturduğunu düşünen Arapoğlu şunları söylemiştir: 'Sanatın bir etki yaratması için mutlaka var olduğu, bulunduğu sergilendiği mekanda bir yabancılaşma efekti yaratması lazım, aksi halde oryantallizmdir karşımıza çıkan şey. Yani şunun gibi bir şey: Mardin Bienali'nde bir sanatçının Şahmeran yaptığını düşünsene! O bir yabancılaşma yaratmayacaktır çünkü Tacettin ustanın bir Şahmeran atölyesi vardır Mardin'de ve çok meşhurdur ulusal ve uluslararası alanda çok bilinir çünkü o yöreye hastır ama biz Şahmeran'ı İstanbul'daki bir galerinin duvarında gördüğümüzde bir yabancılaşma etkisi yaratırız.' Fıratoğlu'na göre ancak bu sayede kentte bir yabancılaşma yaratılacak ve yeni diyalog kapıları buradan ortaya çıkacaktır. Bunun paradokslara ve tartışmalara da sebep olacağını de belirten küratör şunları söylemiştir: 'Bazen hızlı kalem tutan eleştirmenler bu tarz bienalleri 'Kültüralizm' olarak isimlendiriyorlar. Yani mesela yöreye dokunmamak, yöreden ve yerelden beslenmeyip tepeden inme bir dil getirmek gibi fakat ben onlara katılmıyorum çok fazla. Çünkü yabancı olanla yerel olanın temasındaki çatışmadan güzelliği doğuyor bienalin zaten. Yani yerelden üretilen dilin, burada yerel kimlik siyaseti olarak anlaşılmasını, elbette ki bu arada Kürt, Türk, Ermeni sanatçılar, coğrafi olarak bir çok farklı alandan, farklı yaş gruplarından, farklı cinsiyetlerden gelen sanatçıların, ki buna bahsettiğimiz bölge de dahil olmak üzere Mardin Bienali'nin geçmişinde varlıkları var. Bu dil birliğinin ve bütünlüğünün bir çoğulcu söz söylediğini ileri sürebilirim. Mardin

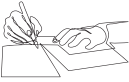
Bienal'inin doğasını ben bu şekilde tanımlıyorum.'

Mardin Bienal'inin doğası kentin taşıdığı tarih ve kültür zenginliğiyle müt-hiş bir birleşme yaşamıştır. Mardin'in taşıdığı tarihi ve kültürel miras ile es-tetik sanat birbiriyle bütünleşmiş ve birbirini tamamlamıştır. Bu bağlamda bienal, gücünü şehrin zengin kültür hafızasından almaktadır. Mardin biena-linin asıl amacı şehrin var olan zengin mirasını sanat aracılığıyla canlandırarak tanınır kılmak ve bu bölgeyi çağdaş sanatın merkezlerinden biri haline getirmektedir. Mardin Bienali aşırı kurumsallıkla sınırlandırılmış bir bienal olmanın aksine, daha deneysel bir yaklaşımla gerçekleştirilen, amatör ruhun gereksinimine de inanan alternatif bir bienaldir.

4.4. Organizasyon ve Farklı Küratör Modelleri

Mardin Bienali diğer tüm bienaller gibi iki senelik periyotlarda gerçekleş-mektedir. Bir çok bienalle karşılaştırıldığında, bu bienal bölgesel bir içsellik barındıran bir şehir bienalidir. Bienaller için seçilen temalar şehirden çok ba-ğımsız olmamakla beraber özgün ancak Mardin'e dokunan temalardır. Otyam, bienalin çalışma sürecini şu şekilde izah etmiştir: 'İki senelik süreci çok iyi değerlendirmemiz lazım. Bu bitecek mesela toplayacağız bir nefes alacağız ve sonra düşünmeye başlayacağız öncelikli olarak küratör kim olsun diye. Zaten küratörü seçtikten sonra temayı kendisi buluyor. Tema tabiki şehirle çok alakasız şehrin ruhuna çok yabancı bir konuda olmuyor. Mesela birincide 'Abbara Kadabra' idi. O bölgede abbaralar var biliyorsunuz, küçük bir kelime oyunuyla 'Abarra Kadabra' yaptık 1. bienalin temasını. Paola Colombo'un kü-ratörlüğünde 2. bienalin teması ise 'İkinci Bakış' isimliydi. Yani geçerken 2. bir kez daha dönüp bakma hissi uyandıran şeyler vardır temasıyla yola çıkıldı. Bu durum da yine Mardin'deki mekanlara çok uygun oldu. 3.'de Mitolojiler oldu ki Mardin tarihte mitolojileriyle de ünlü olan bir kent. Bu 4. bienalde ise 'Sözden Öte' temasını seçtik. Bu tema, sözün ötesinde vücut bulan sanat eserlerini bir araya getirmek amacıyla birbirleriyle etkileşimli üç tematik bö-lümden oluşuyor. Kendi içinde de üç küratörümüzün üç ayrı söylemi var. Fırat Arapoğlu'nun küratörlüğünde 'Sonsuz Bakış', Nazlı Gürlek'in küratörlüğünde 'Beden Dili' ve Derya Yücel'in küratörlüğünde 'Sınırlar ve Eşitler' başlıkları altında çok sayıda Türkiye'den ve Uluslararası sanatçımız var.'

Mardin Benali kullandığı modeller itibarıyla da farklı bir yerde durmak-tadır. Deneyselliği bienal geleneğinde öğretici olarak gören bienal kurucuları, her bienal için farklı modeller denemekten çekinmemişlerdir. Bu sayede han-gi küratöryal modelin kendilerine daha uygun olduğunu deneyimleme şansı bulmuşlardır. Böylelikle dünyadaki egemen küratör modelini de sorgulama şansı bulmuşlardır. Otyam, 1. 2. 3. 4. bienallerde izlenen küratör modellerini şu şekilde anlatmıştır: '1.'de küratör bendim ve dediğim gibi bir sergiyle be-raber bienale evrilen bir oluşum oldu. 2.'de Paola Colombo küratördü, 3.'de küratörsüz bir model denedik. Bunu yapmamızın nedeni dünyada egemen bienal modelini sorgulamak isteyişimizdi ve bir alternatif önermek istedik. Şunu sorguladık: Kültürel atmosfer, mimari ve tüm şehre ait detayların geniş ölçekli sergi fonuna indirgenmemesini sorgulamak istedik. Sonuç olarak orası sergi alanı fonu ve bunu bir kendi kendimize tartışalım bakalım ne oluyor

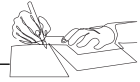

dedik. Yani otokrat bir küratöryal model istemedik bakalım ne oluyor diye, illa böyle bir tasarım illa bir tepeden inme bir şey olsun istemedik. Onun için böyle küratörsüz bir model denedik ve 3. bienalimiz de oldukça ilgi çekici geçti. Yani böyle alternatif şeyler de deniyoruz ve bu spontanlık da Mardin'e çok yakışıyor diyebilirim. Mesela içimizde sanatçı olmayan fotoğraf arşivi yapanlar, esnaflar, sözlü tarihle ilgilenen arkadaşlarımız da vardı bu ekipte. Öyle geniş bir şekilde yaptık ve o da çok geniş ilgi gördü. 4.'de ise 3 tane küratör var Derya Yücel, Nazlı Gürlek ve Fırat Arapoğlu ve ben de Küratör direktörüyüm.'

Yabancı bir küratör olmaksızın, yerelden seçilmiş bir küratörle de bienalin başarıyla gerçekleştirileceğini deneyimlediklerini söyleyen Otyam şöyle devam etmiştir: 'Küratörlerin organizasyon ve seçimiyle şekilleniyor. Biz deneme yanılma yoluyla amatör bir ruhla yapıyoruz bu işi diyebilirim. Çünkü bu Mardin şehrinin ruhuna daha uygun oluyor. Bu birbirinden farklı bienal modellerini gerçekleştirmemizin tek nedeni, her şeyi deneyimlemektir. Arayış içindeyiz ve deneyimleyerek deneyimlerimizden öğreniyoruz. Bunlar aynı zamanda bienalin deneysel hafızasını da güçlendirmektedir. Ben bir küratörün bilinirliğinin veya hiç bilinmiyor oluşunun veya yabancı oluşunun bienali olumlu veya olumsuz yönde etkileyeceği görüşüne inanmıyorum. No name birisi de yapabilir bunu eğer hakimse. Bundan sonra da mesela illa yurt dışından seçelim, illa bilinen bir isimle çalışalım diye bir şey yok. Herkes yapabilir bu işi.' Bu bağlamda Mardin Bienali, sınırları daha esnek ve kendine has bir yaklaşım benimsemektedir. Bu bienal, diğer sanat bienalleri içinde deneysel bir alternatif model önermektedir. Çünkü başarısının bu deneyselliğin taşıdığı amatör ruhtan ve heyecandan kaynaklandığına ve bu sayede farklı modellerin bienal ruhunu da canlı tuttuğuna inanılmaktadır. Öte yandan, Mardin Bienali'nin en büyük engellerinden birinin kurumsallaşamamanın getirilerinden biri olan bütçesel sıkıntısı olduğunu dile getiren Otyam'a göre Mardin Bienali'nin kat edeceği çok mesafe vardır. Bienal, özellikle organizasyon ve kurumsallaşma noktasında büyük ve düzenli sponsorlara ihtiyaç duymaktadır. Katılımcı sayısının tespiti ve şehre olan sosyal ekonomik etkiyi ölçmek gibi istatistik araştırmaları için büyük bütçelere ihtiyaçlarının olduğunu söyleyen Otyam, Mardin Bienali'nin amatör bir ruhla büyük gönüllü çabalarla organize edildiğini belirtmiştir.

4.5. Mardin Bienali'nin Durduğu Yer

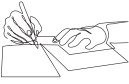
Dünya bienalleri arasında Mardin Bienali, 10 yıl gibi kısa bir sürede kendine önemli bir yer açmış ve sesini uluslararası platformlarda duyurmaya başlamıştır. Son olarak Uluslararası Bienaller Derneği'ne kabul edilmesi bu başarısının bir göstergesidir. Otyam bu konuda şunları söylemiştir: '2. Bienalden sonra yani Paolo Colombo ile zaten uluslararası bir ağ oluşturmuştuk, kendisi de çok tanınmış bir küratördür. Çok sayıda uluslararası sanatçı ve katılımcı oldu ve biz de o yola doğru kendimize bir yer açmak gayretiyle gidiyoruz. Tabiki kurumsallaşmak lazım, onun da katkısıyla Mardin Bienali hiç fena bir yerde değil diye düşünüyorum. Aslına bakarsanız bu çapta bir sanat etkinliği için zor da bir coğrafya ancak buna rağmen şehir çok büyüleyici olduğundan dolayı bienali sürükleyecektir.' İstanbul Bienali gibi sürekli ve düzenli spon-

sorulara henüz sahip olmayan Mardin Bienali kısıtlı imkan ve çabalarla gerçekleştirilmektedir. Kurumsallaşma eksikleri bu bienalin önünde bir engel teşkil etse de bir yandan da bienalin kendiliğindenliğini zedeleyecek olmasından da tedirgin olunmaktadır. Mardin kendi başına bir enstalasyon olarak zaten bienali kısa sürede üst noktalara taşımış ve adından sıkça söz ettirmiştir. Fırat Arapoğlu ise bienaller tarihine bakıldığında Venedik, Sao Paulo, Havana ve İstanbul Bienal'i gibi bienalleri biraz daha 'blockbuster show' olarak adlandırmış, bu bienallerin büyük ölçekli sergi etkinlikleri olarak, tevazulu bir kent bienali sunmaktan ziyade bir 'international show' gibi tasarlandığını düşünmektedir. Bu konuda şunları belirtmiştir: 'Venedik, Sao Paulo, Habana ve İstanbul Bienali gibi büyük çapta bienallerin açılışları çok kalabalık oluyor, katılan sanatçıların reputasyonu ona göre seçiliyor ve bir gündem yaratıyorlar ve uluslararası medyayı çok fazla zorluyorlar bu noktada. Yani katılımcı sayılarından davetli sayılarından bunu anlıyorsunuz zaten.' Arapoğlu'nun hayalindeki Mardin Bienal yapısı böyle bir şov dünyasından çok uzaktır. Çevrilebilir bir bütçeyle Mardin Bienali'nin kendi ayakları üzerinde durmasını arzu eden küratör, ortaya hem keyifli bir sanat etkinliği koymak, hem de bienali her türlü kimlik siyaseti ve kariyer odaklı yaklaşımlardan uzak tutmak istemektedir. Arapoğlu sözlerine şunları eklemiştir: 'Bu bienalin, kariyer odaklı ve şöhret odaklı bir sanat bakışına sahip olan sanatçılar, küratörler, yazarlar ve çizerlerin böyle bir şovun parçası olmaya dönüşmeden gerçekten farklı bir dil üreten, o dönem coğrafyasında geçmişe dönüp bakıldığında evet burada bir söz söylendi ve böyle bir söz söylendi ve bu insanlar söyledi bu sözü diyebilen bir etkinlik olmasını arzu ederim. Bunu geri kalanı, tersi olarak yapılan işlere bakıldığında bir çok önemli problemin üstünün örtüldüğünü düşünüyorum. Mikro siyasetler içinde boğulurken, aslında yoksulluk gibi temel bir problem görünmüyor, şiddet, kadın cinayetleri, emek sömürüsü gibi bir çok konunun üzeri örtülüyor. Buna gelmemek lazım.' Çağdaş sanatın bir festival anlayışını benimsemesini ancak Hollywood benzeri suni ve medyatik bir şova dönüştürülmemesini savunan Arapoğlu, çağdaş sanatın, böyle bir süslü avangart, kahkahalı avangart olmaması gerektiğini söyleyerek, Mardin Bienali'nin şuan durduğu yerin bu mantıktan uzak olduğunu ve başarısının da buradan kaynaklanacağını düşünmüştür. O'na göre şuan Mardin Bienali bulunduğu konumdaki özgünlüğü ve farklılığını popüler kültüre alet olmamakla sağlamıştır ve bu durum heyecan vericidir.

4.6. Mardin Bienal'inin Önemi ve Diğer Bienallerden Farkı

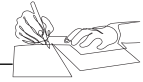
Mardin Bienali'ni diğer bienallerden ayıran özelliğin 'Alternatif bir bienal olması' olarak tanımlayan Otyam, denedikleri farklı modellerle bir deneysel hafıza yakaladıklarını ve bundan memnun oldukları belirtmiştir. Otyam, kenti ve kent insanını pozitif yönde etkileyen ve dönüştüren bu bienal için şunları dile getirmiştir: 'İlk zamanlar Mardin Bienal'i tepeden inme bir şeydi gerçekten, insanlar tam kavrayamamışlardı. Hatta İstanbul'da bunu hep sorgularlar. Mesela İstanbul'un bazı semtlerinden akın akın insanlar geliyor mu İstanbul Bienali'ne hayır gelmiyorlar. Ama Mardin öyle değil, sanatla ilgilenen herkesi Türkiye'nin bir çok yerinden geldiği gibi Mardin halkının da tamamı ister istemez bienalin içine dahil oluyor çünkü küçük bir şehir, ister istemez insanla-

rın hayatına dokunuyor, bir yerlerden karşlarına çıkıyor. Bazen oteller bienal zamanında yüzde yüz dolu oluyor ve bienal zamanı olduğu için rezervasyon kabul edemediklerini söylüyorlar. İlk zamanlar anlatıyorduk ama şehir çabuk benimsedi ve içselleştirdi.'

Mardin Bienali'ni değerli ve önemli kılan başlıca şeylerden biri de sanatın İstanbul sınırları dışına taşırılması ve yayılması adına olmuştur. Çünkü tek bir merkezde yürütülen sanat faaliyetleri tabana yayılmadığı sürece etkili olmayacaktır. Anadolu'nun da sanatla buluşturulması bu anlamda çok kıymetli bir çabadır. Otyam, bu konuda şunları ifade etmiştir: 'Bir ülkede Sanatın ilerlemesi sadece İstanbul sınırları içinde gelişirse olmaz, eğer tabana yayabilirseniz insanlarla buluşturabilirsiniz gelişir ve bilinir. Dolayısıyla bu noktadan hareketle Mardin Bienalini o bölge ve o bölge insanı için çok kıymetli. Ben Ankara'dayım orada bile müze yok iki üç sergi dışında bir şey göremezsiniz. Elinizi taşın altına koymak gerek ama bu bir kaç kişinin kişisel çabasıyla çok zor, kurumsal bir şeyler yapmak gerekiyor. Çok büyük haz duyuyorum ama yerele benimsetmezseniz onları yanınıza almazsanız benimsenmez.' Çok zor bir coğrafyada kısıtlı maddi kaynak ve insan gücüyle yürütülen Mardin Bienali, bölgeyi çağdaş sanatın bir merkezi haline getirmesi ve bu tarz etkinliklerin yaygınlaştırılması adına ilham vericidir. Mardin gibi ikonlaşmış bir şehirle sanatı buluşturmak büyük bir kültür sanat turizminin de kapısını aralamaktadır. Bu sayede bienal, sadece Mardin kent markasının bilinirliğine değil, ülke markasının da tanıtımı açısından değer yaratan bir bienaldir.

Arapoğlu'na göre ise Mardin Bienali diğer büyük bienallerle kıyaslandığında profesyonel kodlarla değil, dostluk kodlarıyla desenlenmiş bir bienaldir: 'Mardin Bienal'i profesyonellikten ziyade, profesyonellik ki kariyer odaklı bir şey olarak görülüyor artık çağdaş sanatta maalesef, ancak burada profesyonel kodlardan çok dostluk kodlarının konuşulduğu bir yapısı var Mardin Bienali'nin. Yani evet sanatçı ve küratörün bir araya geldiği ve yeri geldiğinde çok düşük ücretli bir prodüksiyonla bir parçası olmaya çalıştığı bir yapısı var. Diğer bienallerden ayıran özellik olarak, bir şöhret sunumu yok Mardin Bienali'nin, yani bir şöhret vaadi olamaz zaten. Biz amatör ruhun hiç kaybolmaması gerektiğini düşünüyoruz ama şöyle bir şey de var bazen de hayalleriniz bütçeniz kadar olur. Örneğin aklıma 2011 Venedik Bienali'nde bir sanatçı düetinde, ABD'den savaş tankı vardı, baya bildiğin savaş tankı ters çevrildi ve o paletler her yarım saatte bir dönüyordu ve üzerine bir yürüme bandı yerleştirmişlerdi ve oraya bir koşucu çıkıp koşuyordu sürekli. Mesela bu bir hayal gücü ve bu hayal gücünü gerçekleştirecek bir fon var arkanızda. Bence bütçenin artışı yapılan işlerin niteliğini, etkileyciliğini ve görselliğini arttıracaktır doğal olarak'. Mardin Bienal'inin sınırlarının bütçesine bağlı olduğunu ve bundan dolayı mütevazı bir sunumu olduğunu söyleyen Arapoğlu, bienalin sahip olduğu bu amatör ruhunne olursa olsun kaybedilmemesi gerektiğini düşünmektedir, aksi taktirde bir tane daha kariyer odaklı şov bienaline sahip olacağımıza inanmaktadır.

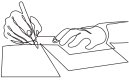

SONUÇ

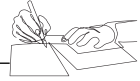
2018 Mayıs ayında 4.sü gerçekleşecek olan Uluslararası Mardin Bienali, çağdaş sanatı batıdan doğuya yayması ve güncel sanatı zor bir coğrafyada hayata geçirmesi açısından oldukça büyük bir öneme sahiptir. Mardin Bienali on yıl gibi kısa bir sürede kendini Uluslararası Bienaller Derneği'ne kabul ettirmiş ve gelecek vadeden genç bir bienaldir. Bulunduğu bölge onu daha da çekici ve önemli hale getirmektedir. Mardin Bienali'nin amaçları arasında ülke ve kent markası için değer yaratmak, çağdaş sanat ortamının gelişimine farkındalık sağlamak ve sanat alanındaki etkileşimi arttırmak gibi hedefler vardır. Mardin kent yapısı, tarihi ve kültürel zenginlikleri açısından doğal bir enstalasyon alanıdır. Ayrıca kentin mimarisi, mitolojik öyküleri, efsaneleri, büyücülere, müzikleri, kozmopolit yapısı ile zengin bir mirasa sahip olan kent, sahip olduğu bu özel konum sayesinde çağdaş sanatın ihtiyaç duyduğu kendine has atmosferi ve mekanı sağlamaktadır. Kısa bir süre içerisinde bölge insanı da bienali sahiplenmiş ve içselleştirmiştir. Dolayısıyla Mardin kentinde bir sanat etkinliği için gerekli olan toplumsal ve kültürel zemin zaten mevcuttur. Uluslararası Mardin Bienali, kentin bu potansiyelini çağdaş sanatla buluşturmuş ve sanatı İstanbul dışından çok uzaklara, hatta çok zorlu bir coğrafyaya taşımaya cesaret etmiştir. Bienal sayesinde bölgedeki kültür turizmi de canlanmaktadır ve Mardin sanatla anılan bir kent haline gelmektedir. Bienal ve kent birbirini pozitif yönde etkileyen bir uyum ve birliktelik yakalamıştır. Bu ruh Mardin Bienali'nin başarılı olmasında önemli bir etkidir. Mardin'in ihtiyaç duyduğu estetik dokunuş çağdaş sanatla buluşunca adeta tamamlanmıştır. Sanatın temel unsurları olan imge, biçim, insan ve mekan ilişkisi Mardin Bienali'nde en güzel şekilde vücut bulmuştur. Döne Otyam'ın kurucusu olduğu bienal, Mardin'i doğunun sanat merkezi haline getirmeyi ve çağdaş sanat ile bölgede bir dönüşüm ve farkındalık yaratmayı amaçlamaktadır. Sonuç olarak, Mardin Bienali kariyer odaklı ve basamak olarak görülebilecek bir bienal değildir. Kentin 10 bin yıllık tarihi ve kültürel zenginliğinden beslenen Mardin Bienali'nin sahip olduğu bu tevazulu duruş bienalin özgünlüğünü ve marka değerini yükseltmektedir. Nitekim bu etkinliğin bir parçası olmak için can atan çok kurumun olduğunu dile getirmiştir. Mardin Bienali'nin kurumlarla çalışma noktasında oldukça seçici davranmaktadır. Çünkü Mardin Bienali'nin poetik dilinin ağırlığını taşıyabilecek bir sponsorun olması gerekmektedir. Mardin Bienali, bienaller dünyasında oldukça önemli bir yerde duran özgün bir bienaldir ve alternatif bir model önerisidir.

KAYNAKÇA

- Antmen, A. (2002). Türkiye Sanat Yıllığı 2001. İstanbul:Yapı Kredi Yayınları.
- Bek, G, (2000), Bienal Etkinlikleri ve Türk Sanat Ortamındaki Etkileri, Yüksek
- Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Biennial Foundation, (2018). www.biennialfoundation.org/ (Erişim: 12.01.2018).

- Biennale of Sydney, (2018). <https://www.biennaleofsydney.art/about-us/> (Erişim: 16.02.2018).
- Biennale Habana, (2018). <http://www.bienalhabana.cult.cu/> (Erişim: 16.02.2018).
- Bienal De Sao Paulo, (2018). <http://www.bienal.org.br/aboutus> (Erişim: 16.02.2018).
- Documenta, (2018). Documenta Archiv, <http://www.documenta-archiv.de/en/> (Erişim: 16.02.2018).
- Ekiz, D. (2003). Eğitimde Araştırma ve Yöntem Metodlarına Giriş, Ankara: Anı Yayınları.
- Hanru, H. (2015), "Towards a New Locality: Biennials and "Global Art"", Chapter of "The Manifesta decade: debates on contemporary art exhibitions and biennials in post-wall Europe", 57-62. Cambridge Mass: MIT Press.
- Oxford Dictionary, <https://en.oxforddictionaries.com/definition/biennial>
- Pedrosa, A. (2012). "The Biennial. The centrality of the peripheral biennial". In: The Exhibitionist, 43-44.
- Pollak, Michael (2001). "Müze Küratöründen Sergi Auteur'üne Özgün Bir Konum İcat Etmek", Sanat Dünyamız Dergisi, Sayı: 81, Güz
- İKSV (İstanbul Kültür Sanat Vakfı) (2018). İstanbul Tasarım Bienali, <http://bizinsanmiyiz.iksv.org/hakkinda/> (Erişim: 15.02.2018).
- Koç Holding (2018). İstanbul Bienali: <http://www.koc.com.tr/tr-tr/faaliyet- alanlari/projeler/istanbul-bienali> (Erişim: 15.02.2018).
- Kurtuluş, K. (2010). Araştırma Yöntemleri. İstanbul: Türkmen Kitapevi.
- Kümbetoğlu, B. (2008). Sosyoloji ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- La Biennale Di Venezia, (2018). The Biennale Organization, <http://www.labiennale.org/en/la-biennale-di-venezia> (Erişim: 17.02.2018).
- Manifesta, (2018). The European Biennial of Contemporary Art. <https://manifesta.org/biennials/about-the-biennials/> (Erişim: 17.02.2018).
- Mardin Bienali, (2018). <http://www.mardinbienali.org/hakkinda> (Erişim: 18.02.2018).
- Mardin Bienali, (2018). <http://www.mardinbienali.org/arşiv> (Erişim: 18.02.2018).
- Mardin Bienali, (2018). <http://www.mardinbienali.org/arsiv> (Erişim: 18.02.2018).
- Mercan Isıksal A. (2015). "Degisen Sergi Modellerinden Bir Kesit: İki

Küratör ve

- İki Sanatçı". Sanat Yazıları, 2015; (33): 289-308.
- Neuman, W. L. (2012). Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar (Cilt I-II). (S. Özge, Çev.) İstanbul: Yayın Odası.
- Stallabrass, M, (2013), Çağdaş Sanat ve Bienaller, İstanbul: Sanat A.Ş.
- Stewart, C. J. & Cash, W. B. (1985). Interviewing: Principles and Practices, W.C. Brown Publishers (Dubuque, Iowa), 4th Edition.
- Yardımcı, Sibel (2005). Küreselleşen İstanbul'da Bienal, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yardımcı, Sibel (2005) Kentsel Değişim ve Festivalizm, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2004). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, 4. Basım, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. (8. baskı).Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yüksel, Nilgün (2005). 'Önüm Arkam Sağım Solum Sobe; Küratör Nerede?', Rh+ Sanat, Plastik Sanatlar Dergisi, Sayı:16, 2005, Mart, İstanbul.